

Nepřijatelnost tělesného trestání dětí

Aktuální k 31. říjnu 2023

Článek 3 Úmluvy

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

Článek 8 Úmluvy

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života (...).

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu (...) veřejné bezpečnosti (...) ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Obecné zásady

Nepřijatelnost tělesného trestání dětí

„50. (...) prvořadým zájmem v Úmluvě OSN o právech dítěte z roku 1989 (...) je důstojnost. Taková hodnota je v souladu jak s vyvíjejícím se mezinárodním právem o lidských právech, tak s rozvíjející se psychologickou perspektivou v judikatuře. Respektování důstojnosti dětí je v souladu s poskytováním prvků důležitých pro jejich růst jako plnohodnotných členů komunity. Zajištění základní důstojnosti dítěti znamená, že při odsuzování násilí páchaného na dětech nelze dělat kompromisy, ať už je přijímáno jako ‚tradice‘ nebo je maskováno jako ‚kázeň‘. Jedinečnost dětí – jejich potenciál a zranitelnost, jejich závislost na dospělých – vyžaduje, aby měly větší, nikoli menší ochranu před násilím, včetně domácích tělesných trestů, které jsou vždy ponižující (...).

51. Je tedy zřejmé, že respektování důstojnosti dětí nemůže být zajištěno, pokud by vnitrostátní soudy přijaly jakoukoli formu ospravedlnění špatného zacházení, včetně tělesných trestů, zakázané podle článku 3. V této souvislosti má Soud za to, že státy by měly usilovat o výslovnou a komplexní ochranu důstojnosti dětí, což na oplátku v praxi vyžaduje odpovídající právní rámec poskytující ochranu dětí před domácím násilím spadajícím do působnosti článku 3, včetně a) účinného odrazování od takového závažného porušení osobní integrity, b) přiměřených kroků k zabránění špatnému zacházení, o kterém úřady věděly nebo měly vědět, a c) účinného úředního vyšetřování, pokud jednotlivec vznese sporné tvrzení o špatném zacházení (...).“

D. M. D. proti Rumunsku

č. 23022/13, rozsudek ze dne 3. října 2017

„43. (...) Tělesné tresty vůči dětem nelze tolerovat a státy by se měly snažit je výslovně a komplexně zakázat zákonem i v praxi (...).“

O. C. I. a ostatní proti Rumunsku

č. 49450/17, rozsudek ze dne 21. května 2019

„91. (...) členské státy by měly prosazovat zákonná ustanovení zakazující tělesné tresty nezletilých přiměřenými opatřeními, aby byly tyto zákazy praktické a účinné a nezůstaly pouze teoretické. (...).“

Tlapak a ostatní proti Německu

č. 11308/16, rozsudek ze dne 22. března 2018

Z další judikatury

Tělesný trest jako výchovný prostředek v rodině

Cînta proti Rumunsku

č. 3891/19, rozsudek ze dne 18. února 2020

Soud rozhodl, že vnitrostátní soudy dostatečně neposoudily zdravotní stav stěžovatele a dopad jeho duševní nemoci na jeho schopnost starat se o dceru, a proto došlo k porušení článku 8 Úmluvy. Vnitrostátní soudy navíc dostatečně nepřezkoumaly tvrzení, že se stěžovatel měl údajně chovat agresivně vůči své dceři, a to i přesto, že vnitrostátní právo plně zakazovalo ponižující chování k dětem i jejich fyzické trestání.

„54. (...) vnitrostátní právo absolutně zakazuje fyzické tresty, stejně jako ponižující zacházení s dětmi (...). V důsledku toho se zdá, že posouzení – nebo jeho absence – ohrožení [dítěte] je v rozporu se samotným zákazem domácího zneužívání dětí a zpochybňuje rozhodovací proces.“

O. C. I. a ostatní proti Rumunsku

č. 49450/17, rozsudek ze dne 21. května 2019

Vnitrostátní soudy v řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí neposoudily tvrzení, že v případě návratu dětem hrozí z důvodu tělesného trestání ze strany otce „vážné nebezpečí“ ve smyslu Haagské úmluvy, způsobem, který by byl v souladu s nejlepším zájmem dětí. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

„43. (...) nemůže riziko domácího násilí na dětech přejít jako pouhou nepříjemnost nutně spojenou se zkušeností s návratem [dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí], ale týká se situace, která přesahuje to, co by dítě mohlo rozumně snést (...).“

Tlapak a ostatní proti Německu

č. 11308/16, rozsudek ze dne 22. března 2018

Omezením rodičovské odpovědnosti příslušníků náboženského společenství, kteří vůči dětem systematicky uplatňovali tělesné tresty, nedošlo k porušení jejich práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

„79. (...) [Soud] zdůraznil, že nesmí vystavovat děti nebezpečným praktikám nebo fyzickému či psychickému poškození (...). Tato ochrana nezletilých před újmou byla potvrzena i v jiných mezinárodních smlouvách, jako je Úmluva OSN o právech dítěte, která zavazuje státy přijmout vhodná opatření na ochranu dětí před všemi formami fyzického nebo psychického násilí, zranění nebo zneužívání, zanedbávání nebo nedbalé zacházení, špatné zacházení nebo vykořisťování (...).“

D. M. D. proti Rumunsku

č. 23022/13 rozsudek ze dne 3. října 2017

Soud uvedl, že respekt k důstojnosti dítěte vyžaduje, aby vnitrostátní orgány netolerovaly jakékoli zneužívání dětí včetně tělesného trestání, a shledal porušení procesních závazků článku 3 Úmluvy v případě dítěte, které bylo obětí domácího násilí ze strany otce. Soud kriticky zhodnotil přístup vnitrostátního soudu, který v rozporu s vnitrostátní právní úpravou absolutně zakazující tělesné tresty dětí, usoudil, že „osamocené a náhodné“ násilné činy mohou být v rodinné sféře tolerovány.

„49. (...) dle Rady Evropy je nejlepší zájem dětí, který nepochybně zahrnuje respekt k jejich právům a důstojnosti, základním kamenem ochrany poskytované dětem před tělesnými tresty (...).“

A. proti Spojenému království

č. 25599/94, rozsudek ze dne 23. září 1998

Opakované bití chlapce rákoskou jeho nevlastním otcem překročilo práh závažnosti, a článek 3 Úmluvy tak byl porušen. Stát nesplnil své pozitivní povinnosti ochránit dítě před špatným zacházením. Vzhledem k závěru na poli článku 3 Úmluvy Soud nepovažoval za nutné se k případu vyjádřit rovněž na poli článku 8 Úmluvy.

Tělesný trest ve škole

Costello-Roberts proti Spojenému království

č. 13134/87, rozsudek ze dne 25. března 1993

Dle Soudu nepřekročilo potrestání sedmiletého chlapce třemi ranami teniskou na pozadí přes kalhoty provedené ředitelem soukromé školy v souladu s kázeňským řádem platným ve škole, jejímž byl stěžovatel internátním žákem, minimální práh závažnosti pro aplikaci článku 3 Úmluvy. Soud neshledal ani porušení článku 8 Úmluvy, avšak neopomněl zdůraznit, že to neznamená, že souhlasí se zachováním tělesných trestů coby součástí disciplinárního režimu ve škole.

„33. (...) přestože trest neměl fyzicky na stěžovatele žádný závažný nebo dlouhotrvající dopad, když s ním bylo zacházeno jako s objektem v moci úřadů, trest představoval útok přesně na to, co má jako jeden z hlavních cílů článek 3 chránit, tedy důstojnost a fyzickou integritu osoby. Zároveň nelze vyloučit, že trest mohl mít nepříznivé psychické dopady. (...).“

Organizace spojených národů

- Všeobecná deklarace lidských práv (článek 5)
- Úmluva OSN o právech dítěte (články 19, 28 odst. 2 a 37 písm. a))
- Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 8 (2006) Právo dítěte na ochranu před tělesnými tresty a dalšími krutými nebo ponižujícími formami trestu (mimo jiné článek 19, čl. 28 odst. 2 a článek 37) ze dne 2. března 2007
- Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 13 (2011) Právo dítěte na ochranu před všemi druhy násilí ze dne 18. dubna 2011
- Závěrečná doporučení Výboru OSN pro práva dítěte ke spojené páté a šesté pravidelné zprávě České republiky ze dne 22. října 2021 (§ 24 a 25)
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (článek 10)

Ostatní

- Globální iniciativa k ukončení tělesného trestání dětí
(*Global initiative to end all corporal punishment of children*)
- Dětství bez násilí – přímá podpora pro děti a rodiče (detstvibeznasili.cz)

Česká právní úprava a praxe

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (články 7 odst. 2 a 32 odst. 4)
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 857 odst. 2 a § 884 odst. 2)
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (§ 59 odst. 1 písm. h))
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (§ 7 odst. 1)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. července 2022, sp. zn. [8 Tdo 564/2022](#) (týrání svěřené osoby)
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. února 2020, sp. zn. [II. ÚS 3359/19](#) (týrání svěřené osoby)

Tato příručka má čistě informativní povahu a neobsahuje závazný právní výklad rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Jejich anotace, na které je v tomto dokumentu odkazováno, nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Tento dokument jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.